

Adam Sobiczewski

21 VIII 1931–20 X 2017

Prof. Adam Sobiczewski urodził się w Skierniewicach. Później zamieszkał z matką Stanisławą w Siedlcach. Tam uczęszczał do Gimnazjum im. Bolesława Prusa, a świadectwo dojrzałości otrzymał w 1950 r. w Liceum im. Stanisława Żółkiewskiego.

Po uzyskaniu matury Sobiczewski postanowił podjąć naukę na poziomie akademickim. Chciał studiować jednocześnie na Uniwersytecie Warszawskim i na Politechnice Warszawskiej. W lecie 1950 r. uczestniczył w finale Olimpiady Matematycznej. Tam się poznaliśmy i zaprzyjaźniliśmy, dlatego wspomnienie o nim ma wymiar osobisty.

W tamtym czasie Warszawa była tylko częściowo odbudowana po zniszczeniach wojennych; brakowało mieszkań i zakwaterowania dla bardzo licznych studentów. Na szczęście Adam mógł zamieszkać u kuzyna, którego mieszkanie na Targówku nie było zniszczone. Mnie udało się wynająć mały pokój, daleko od centrum, co bardzo utrudniało dojazdy na wykłady i ćwiczenia. Kiedy wspomniałem o tym Adamowi, natychmiast zaproponował, abym przeniósł się do niego. Przez cały rok mieszkaliśmy więc razem w jednym pokoju. Potem znalazłem kwatery bliżej centrum, ale bardzo często odwiedzałem Adama. Studiowaliśmy zresztą na tym samym Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Warszawskiego: on matematykę, a ja fizykę.

Adam ukończył studia matematyczne w 1955 r., a rok później – studia na Wydziale Łączności Politechniki Warszawskiej ze specjalizacją w dziedzinie techniki fal ultrakrótkich. Następnie objął na tym Wydziale obowiązki asystenta, a potem adiunkta. Jego praca na Politechnice Warszawskiej trwała jednak niedługo, ponieważ zafascynował się fizyką i w 1962 r. przeniósł do Instytutu Badań Jądrowych. Pod kierunkiem prof. Zdzisława Szymańskiego specjalizował się w fizyce teoretycznej jądra atomowego.

W czerwcu 1964 r. uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim stopień doktora na podstawie rozprawy *Oddziaływanie wzbudzeń oscylacyjnych z obrottem jądra*.

W Instytucie Badań Jądrowych, a potem w jego części, która przez pewien okres nosiła nazwę Instytutu Problemów Jądrowych – obecnie jest to Narodowe Centrum Badań Jądrowych – Adam pracował do końca życia. W 1969 r. uzyskał tam habilitację, w 1976 r. tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1989 r. – profesora zwyczajnego. W 1997 r. został członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności, a w 2013 r. jej członkiem czynnym. Był także członkiem Polskiej Akademii Nauk, od 1998 r. – korespondentem, a od 2014 r. – rzeczywistym.

Badania Adama Sobiczewskiego dotyczyły najpierw jądrowego potencjału optycznego i były prowadzone we współpracy z prof. Januszem Dąbrowskim. Potem zajął się on zagadnieniami struktury jądra i jego deformacjami. Najwięcej uwagi poświęcił jądrom najcięższym. Przewidział istnienie dość stabilnych jąder zdeformowanych w okolicy podwójnie magicznego jądra z $Z = 108$ i $N = 162$ (tj. złożonego z 108 protonów i 162 neutronów). Te przewidywania zostały potwierdzone eksperymentalnie, kiedy w 1994 r. w GSI Darmstadt zsyntetyzowano jądra z $Z = 110$ i $Z = 111$.

Do swych najważniejszych osiągnięć Sobiczewski zaliczał następujące prace:

1) przewidzenie (wspólnie z D. A. Arseniewem i V. G. Sołowiowem) nowego obszaru jąder zdeformowanych w otoczeniu rutenu o liczbie masowej około 100 [*Equilibrium Deformations of Neutron-Rich Nuclei in the A E 100 Region*, „Nucl. Phys.” A **139**, 269 (1969)];

2) *Closed Shells for $Z > 82$ and $N > 126$ in a Diffuse Potential Well* (współautorzy: F. A. Garejew i B. N. Kalinkin), „Physics Letters” **22**, 500 (1966);

3) *Deformed Superheavy Nuclei* (współautorzy: Zygmunt Patyk i Stefan Ćwiok), „Physics Letters” B **224**, 1 (1989);

4) *Ground State Properties of the Heaviest Nuclei Analyzed in a Multidimensional Deformation Space* (współautor Zygmunt Patyk), „Nucl. Phys.” A **533**, 132 (1991);

5) *Spontaneous-Fission Half-Lives of Deformed Superheavy Nuclei* (współautorzy: Robert Smolańczuk i Janusz Skalski), „Phys. Rev.” C **53**, 1871 (1995).

Wprowadzone przez Sobiczewskiego i jego współpracowników pojęcia „podwójnie magiczne jądro zdeformowane” oraz „zdeformowane jądra superciężkie” weszły do nomenklatury fizyki jądrowej.

Sobiczewski należał do najwybitniejszych uczonych polskich, rozpoznawalnych na całym świecie. Otrzymał m.in. Nagrodę Fundacji na

rzecz Nauki Polskiej (1995), Nagrodę im. G. N. Florowa (zespołową) Zjednoczonego Instytutu Badań Jądrowych w Dubnej (1997), Nagrodę Fundacji Alfreda Jurzykowskiego (1997), doktorat honorowy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (2001). W 2003 r., w celu uhonorowania 70. rocznicy jego urodzin, wydany został specjalny, liczący 350 stron, numer „Acta Physica Polonica B” (tom 34, nr 3), w którym uczniowie, współpracownicy i przyjaciele Sobieczewskiego z całego świata omówili w 23 artykułach różne aspekty fizyki jądrowej, do której rozwoju jubilat wniósł poważny wkład.

Sobieczewski był wybitnym nauczycielem i wychowawcą młodych fizyków. Wypromował 10 doktorów, ale jego wpływ na środowisko fizyków polskich był dużo większy. Położył wielkie zasługi, pełniąc przez 26 lat (1977–2003) funkcję redaktora naczelnego czasopisma Polskiego Towarzystwa Fizycznego „Postępy Fizyki”. Od 2003 r. był jego redaktorem honorowym. Opublikowane tam rozmowy z wybitnymi fizykami polskimi zostały z jego inicjatywy wydane w formie książkowej pod tytułem *Fizycy wspominają* (PAU, Kraków 2014).

Niespodziewane odejście Adama Sobieczewskiego stanowi dla nas wszystkich niepowetowaną stratę.

Ryszard Sosnowski